

Gerri de la Sal: recuperant l'or blanc del Pallars

Ens endinsem en el passat, el present i el futur del lloc d'origen d'un producte únic a les comarques pallareses

Uns nens treballant als salins de Gerri l'any 1929 | Ajuntament de Baix Pallars

[despiece] Aquest **febrer**, a la secció de reportatges **Aixaldes**, vinculem present i passat (i també futur) per parlar d'un ofici i d'un producte que durant anys van formar part de la fesomia industrial del Pallars i que avui en dia encara es continuen reivindicant. La sal no dona nom al poble de **Gerri** per casualitat, sinó que durant segles ha sigut un element indestruïble de la seva gent i la seva economia. Una autèntica infraestructura que tot i el pas del temps i l'avenç de la modernitat, roman com la productora de **l'or blanc del Pallars**.

[/despiece]

La **Maria Dolors Morgó** i el **Xavier Farré** són els darrers saliners de Gerri de la Sal. Ell, com aquell qui diu, porta la sal a la sang des de xic. Com tants altres que el van precedir, va créixer envoltat d'aquest producte: **l'or blanc del Pallars**. Aquell que durant molt de temps -almenys des del **segle IX**- va ser la principal força viva que donava impuls a aquest indret a la vora del Noguera Pallaresa.

Els anys seixanta van portar vents de canvi. Canvis a millor i a pitjor. I a Gerri els nous temps van suposar el declivi de la seva indústria. La millora dels transports i l'auge de la **sal marina**, més barata, sumats a la davallada de l'**agricultura**, principal consumidora de la sal, van provocar el progressiu abandó de l'ofici. I aquells joves, com el Xavier i la Maria Dolors, van haver de marxar a les ciutats a la recerca de les oportunitats que a casa havien desaparegut.

El Xavier treballant al salí. Foto: Ajuntament de Baix Pallars

Els salins es van anar abandonant. La sal d'interiors, la sal de Gerri, ja no era rendible de produir. Tant és així, que l'any 1979 només quedava una família que es dedicà a aquest ofici dur. Res feia augurar que tot podia anar a pitjor, però la meteorologia va voler dir-hi la seva. La **gran riuada** de la tardor de 1982 va col·lapsar el Pallars i de retruc va destruir la major part d'aquells salins mil·lenaris.

[intext1]

El procés de recuperació de l'ofici de l'or blanc, però, va començar quan el Xavier i la Maria Dolors, natural d'**Olp**, es van conèixer. Posteriorment, la idea de tornar a casa, al lloc d'origen, els va assaltar. Poc s'esperaven Gerri i el Pallars que aquesta parella sortosament retornada faria mans i mànigues per treure de l'oblit i explicar al món en què consistia l'ofici de saliner.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=C6hyBKq8ZtM>

Va ser l'any 2008, quan **Felipe de la Mola** ja havia plegat, que la Maria Dolors i el Xavier van iniciar la restauració d'un dels salins de Gerri. "**Et sap greu que les coses que ens han fet diferents s'acabin**". Ara bé, res de ciment ni tècniques modernes. "Havia de ser autèntic, com abans": l'aigua i la sal només havien d'estar en contacte amb la **pedra, l'argila i fusta**.

La represa de l'ofici, però, tenia altres motivacions i diferents objectius. La meta no és lucrar-se, sinó que el patrimoni no es perdi. La motivació no és el reconeixement públic, sinó que Gerri i els salins estiguin en boca de tothom. En definitiva, **un hobby per fer poble**. Dos anys van passar fins que el salí va ser restaurat completament. A partir d'aleshores, tocava anar per feina.

La Maria Dolors i el Xavier escampant l'era. Foto: Sal de Gerri

El procés culminà amb l'elaboració d'una sal artesanal: **la Sal del Roser**. Una feina, però, difícil, ja que la sal ja no la consumiran els ramats. Cal ser curós, triar les impureses. Com bé diu la Maria Dolors, "**no és com fer un hort**". Cal tenir sempre aigua als salins i que siguin impermeables. És, a més, una feina molt incerta, i la meteorologia esdevé novament un factor crucial.

El resultat, però, és una sal única, sense blanquejant i amb un molt bon paladar. Un producte que es pot trobar en l'antic lloc on s'emmagatzemava: **l'Alfolí**, avui convertit en el **Museu de la Sal**, així com en diversos llocs de la comarca. Ara bé, i això ho tenen molt clar: "no hem muntat una empresa". La seva producció és testimonial, simbòlica. **L'objectiu no és guanyar, sinó que allò que s'estimen no es perdi.**

L'or blanc del Pallars, passat i present Foto: Sal del Roser

La gran pregunta és: **després d'ells, qui vindrà?** Reconeixen que a vegades ha passat gent jove interessada en aquest ofici. Però amb l'interès no n'hi ha prou. Primer és necessari conèixer, aprendre l'ofici, saber que és dur, sacrificat, incert i a voltes poc reconegut. Però també cal un espai, perquè potser un sol salí no és suficient. Restaurar altres salins seria un primer pas. Així doncs, i com en general passa a les nostres terres, calen **inversions**; vinguin de casa o de fora. Recuperar l'or blanc del Pallars: **aprendre del passat, treballar el present i preparar el futur.**

[intext2]

[despiece] **Col·labora!**

Aquest **article** ha estat redactat gràcies a la **recerca**, el **treball** i l'**esforç** de periodistes. Si values la nostra feina, ara pots **donar suport al projecte**:

[noticiadiari]68/6462[/noticiadiari][despiece]

[superfillagrantema]1498[/superfillagrantema]